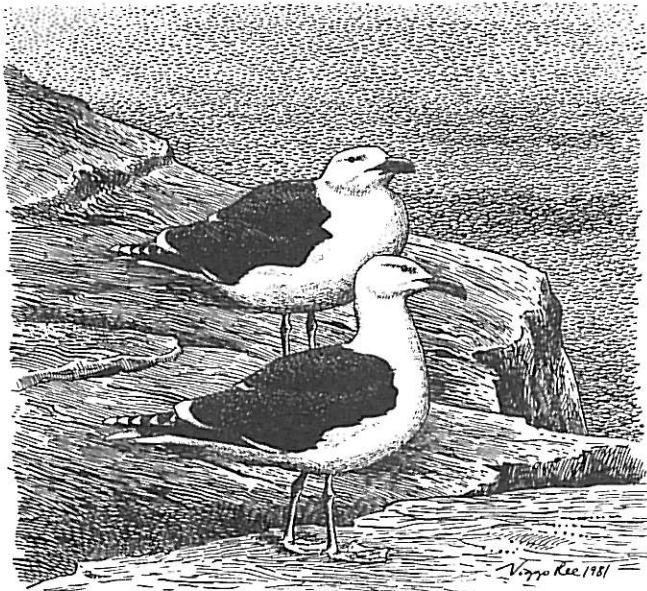

Svartbak *Larus marinus*

Global utbredelse

Svartbaken ruger fra østkysten av Nord-Amerika over Grønland og Island til de europeiske kyster fra Nord-Frankrike i sør til Murmanskysten i nord.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Hekker langs det meste av kysten, men er mest tallrik fra kysten av Vestlandet og nordover. Svartbaken er på grunn av sin størrelse sannsynligvis ikke så utsatt for angrep fra mink som andre måkearter.

Svartbaken er den mest marint tilknyttede av våre måkearter. Foretrekker små og store holmer der den hekker på bakken eller på gressbevokste hyller i fuglefjell. Kan også hekke på fastlandet og i sjeldne tilfeller ved ferskvann i innlandet, f.eks. ved Jiesjavri på Finnmarksvidda der 15 par hekket i 1985 (G. Bangjord pers. medd.).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Hekkebestanden av svartbak er anslått å ligge på ca. 40.000 par, det samme som bestanden ble anslått til på begynnelsen av 1970-tallet (Brun 1979). En mangler gode, landsdekkende data på bestandsutvikling, men data fra det nasjonale overvåkningsprogrammet for hekkende sjøfugl viser at hekkebestanden i Telemark ble fordoblet i perioden 1974-1989, mens den i Vest-Agder har holdt seg tilsynelatende stabil (Lorentsen 1990). I Troms ble bestanden i 1930-årene anslått til ca. 8000 par. En tilsvarende telling i begynnelsen av 1980-årene viste ingen økning, muligens heller en svak nedgang (Strann 1991b). Kvalitative data fra resten av landet tyder på noenlunde stabil hekkebestand de siste 20 åra. Bestanden har økt i resten av artens utbredelsesområde.

Det finnes ingen data som kan tyde på vesentlige endringer i utbredelsesmønster i løpet av de siste 20 åra.

I resten av Norden ser det ut til at hekkebestanden av svartbak har økt kraftig i Finland og Danmark, mens den sannsynligvis har holdt seg stabil i Sverige og Island (Koskimies 1992).

Hekkebiologi

Hekker i spredte par eller i kolonier. Bygger et relativt stort reir av strå eller tang som gjerne føres med mose (ikke mulig å skille fra gråmåkereir i blandete kolonier). Eggleggingen skjer fra midten av april til midt i mai. Legger normalt ett kull, men kan legge flere hvis det første kullet prederes. Kullet består som regel av 3 egg, men av og til finnes reir med 2 eller 4 egg. Rugetiden er rundt 4 uker (begge foreldrene ruger). Ungene forlater reiret rett etter at de er født. De mates av begge foreldrene til de er flygedyktige 7-8 uker gamle. Ungene blir vanligvis kjønnsmodne 4-5 år gamle.

Rikelige matressurser bidrar til kolonidannelser. Forsøk som Aa. Munkejord gjorde i 1984 ved Karmøy, Rogaland viste at hekkebestanden økte vesentlig ved nesten daglig å legge ut porsjoner med fiskeavfall nær egnete hekkesteder. Slik utlegging av fôr viste seg også å ha stor effekt på eggstørrelsen til hunner som fikk fisk i eggleggingsperioden (se Carlsson m. fl. 1988). Ved naturlige forhold er svartbaken flink til å fange fisk som svømmer mye nær overflaten, f.eks. rognkjeks. Utenom hekketid finner den mye mat bl. a. rundt fiskefabrikker og søppelfyllinger, men er mer sky overfor mennesker enn gråmåken.

Trekkforhold

Ingen utpreget trekkfugl, men det foregår en bevegelse av svartbak sørover langs kysten om høsten. Det er imidlertid svært varierende hvor langt trekket foregår. Mens enkelte individer bare beveger seg noen få kilometer, kan andre trekke flere hundre kilometer. Hovedtyngden av de norske svartbakene som forlater landet for vinteren ser ut til å oppholde seg langs kysten av Kontinentet sørover til Frankrike.

En del svartbak overvintrer langs norskekysten, men det er usikkert om dette er norske hekkefugler, eller om de kommer andre steder fra.

Svein-Håkon Lorentsen

Svartbak *Larus marinus*

772 ● Konstatert hekking

211 ● Sannsynlig hekking

193 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

